Lausunto
10.5.2022

Talousvaliokunnalle

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta (HE 43/2022 vp)

Medialiitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto talousvaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta (”esitys”).

Medialiitto esittää kunnioittaen seuraavat huomiot:

Pääviestit

- **Lehtikustantajan suoja** tulisi lisätä 6 a luvun 55 m §:ssä listattujen lähioikeuden suojien joukkoon, jotta myös lehtikustantajilla olisi yksiselitteinen oikeus edellyttää sosiaalisen median yhtiöiltä vastuullista toimintaa ja tarvittaessa puuttua sosiaalisen median käyttäjien lähipiiriä laajempaan lehtijulkaisujen käyttöön sosiaalisessa mediassa. Muilta osin Medialiitto kannattaa uutta lehtijulkaisun kustantajan suojaa koskevaa säännöstä ja siihen liittyvää sopimuslisenssipykälää perusteluineen.

- **Verkkosisällönjakopalveluja käsittelevän 6a luvun 55 j § oikeudesta kohtuulliseen korvaukseen** tulee poistaa hallituksen esityksestä tarpeettomana. Yleisesti ottaen Medialiitto kannattaa 6 a lukua, joka on tasapainoinen ja linjassa DSM-direktiivin kanssa.

- Nykyisen sopimuslisenssijärjestelmän toimivuuden tunnustaminen teosten käyttöoikeuksien hankkimiseen **opetuksessa ja tieteessä (14 §)** ja järjestelmän täydentäminen **opetuksen havainnollistamista koskevalla pakkolisenssillä (14 a §)** niiltä osin, kun suora sopiminen tai sopimuslisenssi eivät kata käyttäjien tarpeita, on onnistunut ja tasapainoinen ratkaisu.

- **Tekijöiden ja käyttäjien välisiä sopimussuhteita** koskeviin säännöksiin ja niiden perusteluihin on tehtävä 28 a, 30a ja b §:iin muutoksia: asianmukaisesta ja oikeasuhtaisesta korvauksesta sopimisessa tulee noudattaa voimassa olevaa kilpailulainsäädäntöä ja teoksen hyödyntämisestä annettavassa raportissa kunnioittaa liikesalaisuuksia. Lisäksi on peruutusoikeuden osalta huomioitava eri toimialojen erityispiirteet ja teostyyppien erot.

- Verkkolehden tulisi voida kieltää teosten kappaleen valmistaminen **kaupallista tiedonlouhintaa** varten kirjaamalla kielto lehden käyttöehtoihin, koska sisältöpalvelun digitaaliset käyttöehdot ovat viimeistään lähitulevaisuudessa koneluettavissa tekoälyn avulla.

- Televisiojakelumarkkinaa koskevia **edelleen lähettämisen ja suoran siirron säännöksiä** tulee muokata valiokuntakäsittelyssä niin, että esityksessä selkiytetään alkuperäisen ja edelleen lähettämisen määrittelyä ja varmistetaan suoran sopimisen mahdollisuus teknologianeutraalisti kaikilla jakelutavoilla (alkuperäinen lähettäminen, edelleen lähettäminen, suoran siirron menetelmä). Näin voidaan vähentää oikeudellista epävarmuutta televisiojakelumarkkinalla ja turvata investoinnit myös jatkossa kotimaisten av-sisältöjen tuotantoihin.

Säännöskohtaiset huomiot

Lehtijulkaisun kustantaja (50 §) ja Lehtijulkaisuun sisältyvän teoksen käyttäminen (25 n §)

Medialiitto kannattaa esityksen uutta lehtijulkaisun kustantajan suojaa ja sopimuslisenssiä lehtijulkaisuun sisältyvän teoksen käyttämisestä käsitteleviä pykäliä perusteluineen.

Esityksen perusteluissa on mukana kannatettavat kirjaukset siitä, että lehtikustantajan suojaa (50 §) sovellettaisiin niin yleiskäyttöisiin kuin erikoistuneisiin tietoverkon hakukoneisiin ja että “otsikot ovat lehtijulkaisujen olennainen ja kaupallisesti merkityksellinen elementti”. Nämä ovat tärkeitä kirjauksia, jotka osaltaan varmistavat DSM-direktiivin tavoitteiden toteutumisen.

Esitys on tärkeä askel kohti sitä, että media-alan ja erityisesti lehtikustantajien sisältöinvestointien hyödyntämisestä internetissä, esimerkiksi hakukonepalveluiden toimesta, sovitaan, ja hyödyntämisestä maksetaan korvaus.

Esitys vastaa DSM-direktiivin vaatimuksia. Ehdotetulla säännöksellä edistetään myös yleisön sananvapauteen kuuluvaa oikeutta ottaa vastaan ammattimaisesti toimitettua journalistista sisältöä, koska säännös turvaa osaltaan journalismin tuotantoa sekä saatavuutta tietoverkossa.

”Yksittäisten sanojen” tai ”hyvin lyhyiden otteiden” poisjättäminen uuden 50 §:n lähioikeussuojan piiristä tulee DSM-direktiivin johdantolauseen 58 mukaan tulkita niin, että ne voidaan jättää pois suojan piiristä silloin, kun se ei vaikuta DSM-direktiivissä säädettyjen oikeuksien vaikuttavuuteen. Tästä syystä lakiin tai esitöihin ei pidä ottaa mitään tiettyjä sallitun vapaan käytön merkkimääriä. Esitys on myös tältä osin kannatettava.

Medialiitto korostaa, että mikäli 50 § ei soveltuisi yleisten hakukoneiden toimintaan tai mikäli otsikot olisi suljettu pois 50 §:n vaikutuspiiristä, suojan ulkopuolelle, uusi lehtikustantajan suoja vesittyisi Suomessa. Silloin ei tekijänoikeussääntelyssä juuri mikään muuttuisi, eivätkä DSM-direktiivin tavoitteet toteutuisi. Tällöin suurten alustayhtiöiden mahdollisuus hyödyntää oikeudenhaltijoiden, lehtikustantajien, sisältöinvestointeja jatkuisi.

Esityksen kirjaus siitä, että lehtijulkaisuun sisällytettyjen teosten tekijöiden tulee saada asianmukainen osuus tuloista, joita lehtikustantajat saavat tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien toteuttamasta lehtijulkaisujensa käytöstä, on DSM-direktiivin mukainen. Asianmukaisen osuuden arvioimista ja suorittamisen tapaa esitys ei sääntele. Nämä jäävät sopimusvapauden periaatteen mukaisesti käytännön tilanteissa linjattaviksi. Se on oikea ratkaisu.

Esityksen sopimuslisenssisäännös (25 n §) tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia lehtikustantajille, mikäli ne haluavat järjestää lehtikustantajan lähioikeuden lisensioinnin sekä siihen liittyvän neuvottelun ja sopimisen kollektiivisesti. Asialla on merkitystä erityisesti silloin, kun lehtikustantajan aineiston hyödyntäjänä on suuri alustayhtiö verkkopalveluineen.

Sopimuslisenssilupa mahdollistaa sen, että tekijänoikeusjärjestön myöntämä käyttöoikeus kattaa myös sellaiset lehtikustantajat, joita järjestö ei suoraan edusta. Sopimuslisenssi sisältää kielto-oikeuden, mikä on hyvä asia. Se mahdollistaa suoran lisensioinnin, sillä osa lehtikustantajista saattaa suosia myös suoraa sopimista. Sopimuslisenssi tukee erityisesti paikallisen ja alueellisen uutismedian sekä pienempien lehtien lisensiointia tulevaisuudessa.

Verkkosisällönjakopalvelut (6 a luku)

Yleistä

Verkkosisällönjakopalveluja käsittelevän esityksen 6a luku on yleisesti ottaen tasapainoinen ja linjassa DSM-direktiivin kanssa. Medialiitto kannattaa esitystä 6a luvuksi lukuun ottamatta seuraavia kohtia, joita tulisi valiokuntakäsittelyssä tarkentaa.

Soveltaminen eräisiin lähioikeuksiin (55 m §)

Medialiitto pyytää, että lehtikustantajan suoja lisättäisiin 55 m §:ssä listattujen lähioikeuden suojien joukkoon, jotta myös lehtikustantajilla olisi yksiselitteinen oikeus edellyttää sosiaalisen median yhtiöiltä vastuullista toimintaa ja tarvittaessa puuttua somen käyttäjän lähipiiriä laajempaan lehtijulkaisujen käyttöön sosiaalisessa mediassa.

Muutos voidaan toteuttaa seuraavasti (täydennys **tummennettu ja alleviivattu**):

*Mitä tässä luvussa säädetään teoksesta, sovelletaan myös 45, 46, 46a ja 48 §:ssä, 49 §:n 1 momentin 2 kohdassa ja 49a §:ssä **sekä 50 §:ssä** tarkoitettuun lähioikeuden suojan kohteeseen.*

Täydennyksellä voidaan varmistaa myös lehtikustantajille mahdollisuus tulevaisuudessa neuvotella uuden lehtikustantajan lähioikeuden nojalla sosiaalisen median palveluntarjoajayhtiöiden kanssa lehtijulkaisujen käytöstä some-palveluissa.

Kysymys on tärkeästä keinosta vahvistaa lehtikustantajien tulevaisuuden neuvotteluasemaa erityisesti suhteessa globaaleihin sisällönjakopalveluiden alustayrityksiin.

DSM-direktiivin lista ”oikeudenhaltijoista”, joilla on oikeus edellyttää vastuuta sosiaalisen median palveluntarjoajilta, tulisi ymmärtää niin, että lehtikustantajat ja lehtijulkaisujen suoja ovat mukana. Näin on myös osa EU-maista tehnyt, kuten esimerkiksi Tanska. DSM-direktiivin tavoitteena on edistää lisensointimarkkinoiden kehittymistä oikeudenhaltijoiden ja verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajien välillä (johdantolause 61).

Oikeus kohtuulliseen hyvitykseen (55 j §)

Medialiitto katsoo, että esityksen säännösehdotus 55 j § tulee poistaa tarpeettomana.

EUT on hiljattain vahvistanut Puolaa koskeneessa tuomiossa, että DSM-direktiivin artikla 17 on kokonaisuus, jossa palveluntarjoajien, käyttäjien ja oikeudenhaltijoiden oikeudet ja edut ovat tasapainossa. Tuomion mukaan artiklan 17 kokonaisuudesta ei voida erottaa osia ilman että artiklan pääsisältö muuttuu. Kääntäen, sama pätee luonnollisesti myös toiseen suuntaan: sääntelyyn ei pidä myöskään lisätä DSM-direktiivin ulkopuolisia osia ilman että kokonaisuuden tasapaino järkkyy.

Hyvityspykälä on DSM-direktiivin ulkopuolisena osana perusteeton. Hyvityspykälän syntyyn on Medialiiton näkemyksen mukaan vaikuttanut virheellinen myytti ”oikeudenhaltijoille annetusta valta-asemasta” ja siitä johtuvasta tarpeesta tasapainottaa esitystä käyttäjien hyväksi. EUT vahvistanut tämän Puola-tuomiolla paikkansapitämättömäksi.

55 j § on lisäksi tarpeeton ja omiaan aiheuttamaan oikeudellista epävarmuutta. Epäselväksi jää, mitä hyvityksellä on ylipäätään tarkoitus hyvittää. Tilanteessa, jossa ennakkoesto tai jälkikäteinen poisto osoittautuu myöhemmin oikaisu- ja valitusmenettelyssä virheelliseksi tai perusteettomaksi, kiistan kohteena ollut sisältö päästetään tai palautetaan palveluun. Sananvapaus ei siis huonoimmassakaan tapauksessa esty, korkeintaan sen toteutuminen viivästyy. Mikäli tästä viivästymisestä kuitenkin aiheutuisi vahinkoa, on siitä oikeus hakea vahingonkorvausta esityksen 55 k § 3 momentin mukaisesti: palveluntarjoajalla ja käyttäjällä on oikeus saada tekijältä korvausta oikeudettoman pyynnön aiheuttamasta vahingosta.

Toimenpiteet laillisen käytön varmistamiseksi (55 f §)

Medialiitto katsoo, että esityksen säännösehdotus 55 f § 2 momentti tulee poistaa DSM-direktiivin vastaisena.

Esityksessä automaattiselle estämiselle asetettu ”suurella todennäköisyydellä” -kynnys ei perustu DSM-direktiiviin vaan on esityksen valmistelleen opetus- ja kulttuuriministeriön kansallinen lisäys. EUT:n Puolaa koskevassa tuoreessa tuomiossa ei ennakkoestolle aseteta mitään DSM-direktiivin ulkopuolisia edellytyksiä. Tuomiossa todetaan vain DSM-direktiivistä suoraan johtuvat edellytykset: DSM-direktiivillä palveluntarjoajille asetetaan velvollisuus varmistaa, että teokset, joista tekijä on antanut palveluntarjoajille merkitykselliset ja tarvittavat tiedot, eivät ole yleisön saatavissa.

EUT toteaa, että palveluntarjoajan vastuu voi syntyä vain sillä edellytyksellä, että oikeudenhaltijat toimittavat niille merkitykselliset ja tarvittavat tiedot; tietojen toimittaminen – palveluntarjoajien yhteistyö oikeudenhaltijoiden kanssa - on siis ennakkoedellytys estolle. EUT:n mukaan on totta, että DSM-direktiivi ei täsmennä konkreettisia toimenpiteitä, jotka palveluntarjoajien on toteutettava tämän tuloksen saavuttamiseksi. Konkreettiset toimenpiteet ovat tuomioistuimen mukaan tarpeellista jättää lainsäädännössä avoimeksi, jotta kunnioitetaan elinkeinovapautta ja tämän perusoikeuden tasapainoa suhteessa sananvapauteen ja tekijänoikeuteen.

Teosten käyttäminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa (14 §)

Medialiitto pitää esitystä 14 §:n osalta kiitettävänä. On tärkeää, että esitys tunnustaa nykyisen sopimuslisenssijärjestelmän toimivuuden ja kehityskelpoisuuden sekä järjestelmän mahdollistaman tasapainon sekundääri- ja primäärimarkkinoiden välillä.

Pohjoismaissa pitkään käytössä ollut sopimuslisenssijärjestelmä on mahdollistanut teosten tai niiden osien järkevän käytön massakäyttötilanteissa silloin kun ei olisi käytännössä mahdollista käydä erillisiä neuvotteluja jokaisen oikeudenomistajan ja käyttäjän välillä. Sopimuslisenssijärjestelmä on mahdollistanut paperisten ja digitaalisten kopioiden käytön luontevasti opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa. Samalla oikeudenomistajat ovat saaneet korvauksen opetus- ja tutkimuskäytöstä. Tämä niin sanottu teosten sekundäärikäyttö ei ole liiaksi vaarantanut teosten primäärimarkkinoita.

Teosten käyttäminen opetuksen havainnollistamiseen (14 a §)

Opetuksen havainnollistaminen toteutetaan esityksessä DSM-direktiivin hengen ja vaatimusten mukaisesti.

Direktiivin tarkoitus on, etteivät tekijänoikeudet muodostu tekniseksi esteeksi, kun tiedon välittymistä opetuksessa tuetaan havainnollistavalla materiaalilla. Kyseessä voi olla esimerkiksi jonkin eläimen kuvan tai videon näyttäminen julkaistusta teoksesta. Esityksen 14 a § paikkaa sen nykylainsäädännössä olleen katvealueen, johon suora

lisensiointi tai sopimuslisenssi eivät ole yltäneet. Nyt luotu pakkolisenssi kattaa ne tilanteet, joissa opettajalle ei ole tarjolla laillista käyttölupaa tarpeeseensa opetuksen havainnollistamiseksi.

Medialiitto pitää kiitettävänä, että esityksessä nimenomaan rajataan käyttötarkoitusta sekä henkilöpiiriä. Samoin on kannatettavaa, että 14 a §:n soveltamisalan ulkopuolelle suljetaan nuotit ja koulutusmarkkinoille tarkoitetut teokset. Medialiitto muistuttaa, että näiden tuotteiden osalta lisenssejä on markkinoilla varmasti helposti tarjolla. Lisäksi näiden teostyyppien markkinat hyvin alttiita häiriötekijöille.

Sopimussäännökset (28 a – 30 b §)

Medialiitto pyytää, että tekijöiden ja käyttäjien välisiä sopimussuhteita koskeviin säännöksiin ja niiden perusteluihin tehdään seuraavat muutokset.

Oikeus asianmukaiseen ja oikeasuhtaiseen korvaukseen (28 a §)

Medialiitto esittää, että valiokunta ottaa kilpailuoikeuden sääntelyn ensisijaisuuden asianmukaisesti huomioon lausunnossaan ja 28 a §:ää koskevissa yksityiskohtaisissa kommenteissa.

Esityksessä ehdotetaan uutta 28 a §:ää, jossa säädettäisiin DSM-direktiivin perustuen tekijän oikeudesta asianmukaiseen ja oikeasuhtaiseen korvaukseen tämän luovuttaessa yksinoikeuden tai yksinomaisen käyttöluvan teoksen hyödyntämiseen.

Medialiitto katsoo, että säännöksen yksityiskohtaisiin perusteluihin sisältyy **kilpailuoikeuden vastainen kirjaus.** Sen mukaan sopimuksen osapuolet voisivat tarkastella myös sellaisia kollektiivisia sopimuksia, joissa on määräyksiä korvauksen tasoista. Medialiitto on yhdessä Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunnan kanssa tuonut EU:n kilpailuoikeuden sääntelyn ensisijaisuuden esille suhteessa tekijänoikeuslainsäädäntöön.

Syksyllä lausunnolla olleeseen esitysluonnokseen sisältyi tältä osin selkeä kirjaus: *"Kun on kysymys yritysten ja yksityisten elinkeinon harjoittajien välisistä kollektiivisista sopimuksista, esimerkiksi palkkioita määrittävistä puitesopimuksista, voivat tällaiset sopimukset olla kilpailuoikeuden vastaisia. Tekijänoikeuslain säännöksillä ei ole mahdollista vahvistaa käytäntöjä, jotka olisivat kilpailuoikeuden vastaisia. Sopimuksen osapuolet eivät voi näin ollen kilpailuoikeuden vastaisesti tarkastella kollektiivisia sopimuksia, joissa on määräyksiä korvauksen tasoista."*

Selvitys teoksen hyödyntämisestä (30 a §)

Medialiitto katsoo, että säännösehdotuksen mukainen tekijän oikeus selvitykseen teoksen hyödyntämisestä tulisi selkeästi rajata niin, että kertakorvauksella sovitusta kertakäytöstä ei olisi annettava selvitystä.

Medialiitto katsoo, että valiokuntakäsittelyssä tulisi 30 a §:n perusteluihin liittää maininta esimerkkitilanteista, jotka tyypillisesti jäisivät raportointivelvoitteen ulkopuolelle edellä mainittujen kriteerien täyttyessä. Tällaisena esimerkkinä tulisi valiokuntakäsittelyssä perusteluihin **kirjata tavanomainen lehdistön toiminta ja sähköisen oppimateriaalin tuotanto, jotka jäisivät raportointivelvollisuuden ulkopuolelle hallinnollisen taakan ja yksittäisten tekijöiden vähäisen panoksen perusteella.**

Esityksen perusteluissa todetaan (s. 100), että velvollisuus säännölliseen selvitykseen ei koskisi kertaluonteisia käyttötilanteita, joissa teoksen käyttöoikeus on luovutettu kertakorvauksella.

Esityksen 30 § 2 momentissa todetaan, että selvityksen antamisvelvollisuuden laajuutta arvioitaessa otetaan huomioon mm. kunkin alan erityispiirteet ja käytännöt, työehtosopimukset sekä olemassa olevat raportointikäytännöt, selvityksen antamisesta aiheutuva hallinnollinen rasitus sekä kaikki muut asian arviointiin vaikuttavat seikat. Perusteluissa todetaan (s. 101), että kyse on yleislausekkeen luonteisesta säännöksestä, johon olisi sovellettava laajaa kokonaisarviointia ja viime kädessä velvoitteen sisältö perustuisi tapauskohtaiseen harkintaan.

Raportointitietojen liikesalaisuuksien korkean suojan varmistamisen osalta Medialiitto kannattaa Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunnan lausunnossa esitettyjä näkemyksiä.

Oikeudenluovutuksen peruuttaminen (30 b §)

Medialiitto pitää välttämättömänä lisätä valiokuntakäsittelyssä 30 b §:n 1 momenttiin tai sitä koskeviin perusteluihin, että tekijän peruutusoikeus koskee vain tilanteita, joissa teosta ei ole **lainkaan** hyödynnetty. Se vastaan DSM-direktiivin sanamuotoa ja tarkoitusta. Oikeuksien peruminen osittain olisi lisenssinsaajan kannalta kohtuutonta.

Esityksen 30 b §:ssä on kyse huomattavasta puuttumisesta sopimusvapauteen, mistä aiheutuu oikeudellista epävarmuutta.

Peruutusoikeuden kohdalla tulee myös huomioida eri toimialojen erityispiirteet ja käytännöt. Esimerkiksi toimituksellisissa prosesseissa teoksista syntyy eri versioita (esimerkiksi lehtiartikkelit ja uutiskuvat), joista lopulta yleensä vain yksi versio julkaistaan. Peruutusoikeuden ei tule näin ollen koskea prosessin yksittäisiä versioita, vaan teoskokonaisuutta.

Teosten kappaleiden valmistaminen tekstin- ja tiedonlouhintaa varten (13 b §)

Medialiitto pyytää, että esitystä tarkennettaisiin valiokuntakäsittelyssä siten, että oikeudenhaltija voi kieltää esityksen 13 b § 1 mom. tarkoittaman teoksen kappaleen valmistamisen yleiseen tarkoitukseen (ns. kaupallisen tiedonlouhinnan tarkoitus) kirjaamalla kiellon yleisölle avoimen **sisältöpalvelun käyttöehtoihin**. Perustelu on se, että sisältöpalvelun digitaaliset käyttöehdot ovat viimeistään lähitulevaisuudessa **koneluettavissa tekoälyn avulla**. Asia olisi syytä selventää valiokuntakäsittelyssä.

Esityksen mukaan tekijänoikeuden rajoituksella ei tulisi olla kielteisiä vaikutuksia kustantajien liiketoimintamalleihin. Valiokunnan tulisi ottaa huomioon se, että lehtikustantajien resurssit ja tekniset kyvykkyydet vaihtelevat. Myös paikallisen ja alueellisen lehdistön sisältöinvestoinnit tulisi turvata ja mahdollistaa joustava kielto-oikeuden käyttäminen.

Esityksen 13 b § 1 mom. tarkoittama tiedonlouhinta yleiseen tarkoitukseen on omiaan vaarantamaan lehdistön sisältöinvestoinnit ja tekemään toimituksellisesta sisällöstä "vapaata riistaa" hyödynnettäväksi esimerkiksi tekoälyn avulla raaka-aineena uusille uutis- ja muun aineiston sisältöpalveluille.

Tämän estämiseksi on tärkeää, että lehtikustantajilla on mahdollisuus pidättää oikeutensa kappaleen valmistamiseen tekstin- ja tiedonlouhintaan kaupallisessa tarkoituksessa mahdollisimman joustavasti haluamiaan keinoja käyttäen.

Muussa tapauksessa tiedonlouhintasäännöksen keskeisiä hyötyjiä olisivat esimerkiksi suuret, tekoälyä hyödyntävät alustayhtiöt. Se olisi huolestuttava kehityssuunta toimitukselliselle työlle ja erityisesti hitaalle, tutkivalle journalismille, joka sitoo toimituksen resursseja ja on kallista. Joustava oikeus pidättää oikeudet tekstin- ja tiedonlouhintaan kaupallisessa tarkoituksessa liittyvään kappaleen valmistamiseen turvaa osaltaan laadukkaan kotimaisen lehdistön olemassaoloa suojaamalla sisällöntuotannon investointeja. Se on tässä yhteydessä myös paras suoja kansalaisten sananvapaudelle.

DSM-direktiivi antaa oikeudenhaltijalle oikeuden pidättää itselleen oikeus tiedonlouhintaa kaupallista tarkoitusta varten tarvittavien kappaleiden valmistamiseen. Tämä mahdollistaa kappaleen valmistamisen oikeuden luovuttamisen yleistä tiedonlouhintaa varten sopimuksella.

Esityksen 13 b § 2 mom. koskee tieteellisessä tarkoituksessa tapahtuvaa tiedonlouhintaa ja siihen liittyvää kappaleen valmistamista. Tiedonlouhintaa ja kappaleen valmistusta tieteellisessä tarkoituksessa ei voi DSM-direktiivin mukaan kieltää tai rajoittaa.

Medialiiton mukaan 13 b § 2 mom. perusteluineen on tasapainoinen ja ottaa niin tutkimuksen kuin oikeudenhaltijoiden perustellut intressit huomioon. Toinen momentti ja sen perustelut vastaavat DSM-direktiivin tarkoitusta.

Radio- ja tv-lähetysten edelleen lähettäminen ja suora siirto (25 h § ja 25 m §)

Yleistä

Medialiitto katsoo, että verkkolähetysdirektiivi (EU) 2019/789 tulee saattaa kansallisesti voimaan niin, että televisiotoimintaa koskevat säännökset edistävät kotimaisten tekijänoikeusmarkkinoiden toimivuutta ja kasvua. Esityksen säännösehdotukset ja perustelutekstit edelleen lähettämisestä (25 h §) ja suorasta siirrosta (25 m §) jäävät kuitenkin epäselviksi ja tässä muodossa aiheuttaisivat oikeudellista epävarmuutta. Esitys on myös tältä osin omiaan aiheuttamaan merkittäviä muutoksia kotimaiseen televisiojakelumarkkinaan.

Esityksen mukaan nykyistä toimivaa kotimaista televisiojakelumarkkinaa ei ole ollut tarkoitus sääntelyllä muuttaa. Jotta tämä esityksessä todettu kannatettava tavoite myös toteutuisi, tulee edellä mainittuja säännöskohtia muuttaa jäljempänä esitetyn mukaisesti.

Mikäli nykykäytäntöön olisi ollut tarkoitus tehdä Suomessa muutoksia direktiivin voimaansaattamisen yhteydessä, se olisi edellyttänyt lainvalmistelussa huolellisen vaikutusarvioinnin toteuttamista.

Nykyisessä televisiojakelumarkkinassa Suomessa toimivat televisioyhtiöt sopivat suoraan televisio-ohjelmien oikeuksien käytöstä oikeudenhaltijoiden kanssa eri jakelutavoilla (alkuperäinen lähettäminen, edelleen lähettäminen, suora siirto) koko Suomen alueelle. Kollektiivinen sopiminen eli oikeuksien hankinta tekijänoikeusjärjestön kautta on aina toissijainen, suoraa sopimista täydentävä vaihtoehto silloin, kun suora sopiminen ei ole mahdollista. Direktiivi edellyttää, että televisiotoimintaa koskeva sääntely on teknologianeutraalia. Jos suoran sopimisen mahdollisuutta ja teknologianeutraalisuutta ei lainsäädännössä selväsanaisesti varmisteta, tästä on vakavia seurauksia (kotimaisten) televisiokanavien jakeluun. Yksityiskohtaisempien perusteluiden osalta viittaamme Sanoma Media Finland Oy:n ja Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunnan lausuntoon.

Jotta häiriöt kotimaiseen tv-jakeluun voidaan estää, on laissa selkiytettävä alkuperäisen ja edelleen lähettämisen määritelmät. Lisäksi on varmistettava lainsäännön tasolla suoran sopimisen mahdollisuus teknologianeutraalisti eli kaikilla jakelutavoilla mukaan lukien suoran siirron menetelmällä.

Medialiitto esittää, että valiokunta tekisi seuraavat tarkennukset hallituksen esitykseen varmistamaan nykytilanteen säilymisen kotimaisessa televisiojakelussa entisellään, luomaan oikeusvarmuutta kaikille osapuolille ja turvaamaan investointien jatkumisen kotimaisiin av-sisältöihin. Nyt esitys ei luo oikeusvarmuutta, päinvastoin se jättää epäselväksi mitä on alkuperäinen ja mitä on edelleen lähettäminen.

Edelleen lähettäminen (25 h §)

Tekijänoikeuslain edelleen lähettämistä koskevaan säännökseen 25 h § tulee lisätä uusi neljäs momentti:

”Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta 25 f §:n mukaiseen lähettämiseen eli kun lähetys tapahtuu lähettäjäyrityksen toimesta tai valvonnassa ja vastuulla millä tahansa teknologialla samanaikaisesti ja muuttumattomana”

Syksyllä 2021 lausuntokierroksella olleessa hallituksen esitysluonnoksessa alkuperäisen lähettämisen määritelmä oli kirjoitettu auki (25 f § 4 momentti). Eduskunnassa käsittelyssä olevasta esityksestä momentti on poistettu, mikä aiheuttaa sekaannusta ja luo oikeudellista epävarmuutta.

Nyt esityksessä edelleen lähettämisellä tarkoitetaan ” alkuperäisen televisio- ja radiolähetyksen lähettämistä yleisön vastaanotettavaksi samanaikaisesti ja muuttumattomana alkuperäisen lähetyksen kanssa muun osapuolen kuin alkuperäisen lähetyksen lähettäjän toimesta”. Direktiivin mukaisesti edelleen lähettämisestä voi olla kyse vain silloin, kun suoritetaan ”muun osapuolen kuin sen lähetystoimintaa harjoittavan organisaation toimesta, **jonka toimesta tai jonka valvonnassa ja vastuulla** kyseinen alkuperäinen lähetys tehtiin”. Sen mukaan signaalien jakelijat eivät osallistu yleisölle välittämiseen, jos ne ainoastaan tarjoavat lähetystoimintaa harjoittavalle televisioyhtiölle EU:n tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkoitetun **”teknisen tavan” kyseisen lähetyksen vastaanoton varmistamiseksi tai parantamiseksi**. Direktiivissä myös yksi edelleen lähettämisen määritelmän kriteeri on ”**toisesta jäsenvaltiosta tuleva lähetys**”. Nämä edellä mainitut. direktiiviin sisältyvät kirjaukset on jätetty esityksestä kokonaan pois. Suomessa mikään lähettäjäyritys ei omista omaa jakeluverkkoa vaan alkuperäinen lähettäminen antenni- ja kaapeliverkossa tapahtuu muun osapuolen kuin alkuperäisen lähettäjän toimesta. Jos lähettäjäyritys on jo hankkinut oikeudet eri jakeluteille Suomessa, kaikki sen toimesta tai lukuun tapahtuva lähettäminen on alkuperäistä lähettämistä eikä edelleen lähettämistä riippumatta käytetystä teknologiasta ja siitä, käyttääkö lähettäjäyritys kanaviensa välittämiseen alihankkijoita.

Toki säännösehdotuksen mukaista edelleen lähettämistä voi tapahtua ulkomaisten kanavien edelleen lähettämisessä Suomessa silloin kun ohjelmistolle ei ole erikseen hankittu oikeuksia Suomeen. Sama koskee kotimaisia televisiokanavia , jos kyse on toiminnasta, jossa muu kuin lähettäjäyritys itse lähettää tv-ohjelmia sellaiselle yleisölle, jolle lähettäjäyhtiö ei ole lähetystä tarkoittanut ja jota varten oikeuksia ei ole alun perin hankittu.

Suora siirto (25 m §)

Esitykseen sisältyvään 25 m §:ään tulee lisätä 2 momentti, joka vastaa 25 h §:n 2 momenttia edelleen lähettämisen osalta:

”1 momenttia ei sovelleta teoksen lähettämiseen suoran siirron menetelmällä, jos sen tekijä on luovuttanut oikeuden sen lähettämiseen suoran siirron menetelmällä sille lähettäjäyritykselle, jonka lähetystä lähettäminen suoran siirron menetelmällä koskee.”

Suora sopiminen tulee olla mahdollista ja ensisijaista sopimuslisenssiin nähden myös suoran siirron menetelmällä. Direktiiviin sisältyy uutena käsitteenä suoran siirron menetelmä (ns. direct injection).

Suoran siirron käsitteen määrittely jää esityksen perusteluissa epäselväksi. Riskinä on, että se sekoittuu tekniseen signaalin siirtoon televisioyhtiöltä jakelijalle alkuperäisen lähettämisen tapauksessa. On tärkeä ymmärtää, että Suomessa käytössä oleva malli, jossa lähettäjäyritys hankkii oikeudet ja käyttää kanaviensa jakelussa alihankkijaa, **ei ole 25 m §:n mukaista suoraa siirtoa.** Suomessa ei ole tällä hetkellä suoran siirron menetelmään perustuvaa liiketoimintaa.

Medialiitto ry

Jukka Holmberg
toimitusjohtaja

Riikka Tähtivuori
johtaja, elinkeinopolitiikka

Medialiitto on media-alan ja graafisen teollisuuden yritysten edunvalvontajärjestö. Jäsenjärjestömme ovat Aikakausmedia, Graafinen Teollisuus, RadioMedia, Suomen Kustannusyhdistys ja Uutismedian liitto. Yhdessä edustamme noin 600:aa yritystä uutismedian, aikakausmedian, kirjojen ja oppimateriaalin kustantamisen sekä painamisen, radio- ja tv-toiminnan ja jakelun alueilla. Jäsenyritykset työllistävät Suomessa suoraan noin 20 000 henkilöä, ja liiton edustamien toimialojen yhteenlaskettu liikevaihto on noin 3,1 miljardia euroa.